

CZU: 81'42:327

LEXIE* ȘI LEXICOGRAFIE** ALE DISCURSULUI DIPLOMATIC

Ion MANOLI

Universitatea Liberă Internațională din Moldova

În prezentul articol termenul *lexie* este utilizat în prima sa semnificație directă: unitate minimal-funcțională și semnificativă actualizată într-un discurs (juridic, diplomatic, acaemic etc). Cunoaștem așa-zisă *lexie simplă*: *diplomat*, *diplomatic*, *diplomație*, *a diplomațiza*, *diplo* (formă abreviată prin apocopă) și *lexia complexă*, *telescopică*, care conține 2-3 părți structurale: *diplomația-panda* (în fr. *panda-diplomatie*), *diplomația neutră* (în fr. *diplomatie blanche*), *diplomația macro-merkeliană* (în fr. *diplomatie macrono-merkelienne*). Lexia de natură complexă în discursul diplomatic formează o unitate minimală, stereotipă, iar numărul acestora în ultimul timp devine tot mai mare: *corespondență diplomatică*, *valiză diplomatică*, *incidente diplomatice*, *misiune/misiuni diplomatică/diplomatice*. În lingvistică contemporană Bernard Pottier a susținut și a valorificat această distincție mai ales atunci când vorbim de clasificarea și natura părților de vorbire, propunând ca în locul unității *le mot* să se folosească termenul *la lexie*.

Conform acestei teorii, comportamentul sintactic al structurilor de tipul *faire la diplomatie des coulisses*, *mener une panda-diplomatie*, *passer un test diplomatique* ne permite să clasăm aceste lexii în categoriile gramaticale respective: substantive, verbe, nume compuse etc.

A doua noțiune de bază din acest articol este *lexicografia diplomației contemporane*.

Cuvinte-cheie: *lexie*, *discurs diplomatic*, *lexicografia domeniului diplomatic*, *conotație diplomatică*, *frazologia diplomatică*.

LEXIE AND LEXICOGRAPHY – OF THE DIPLOMATIC DISCOURSE

In this communication the term *lexie* is used in its first sense: minimal functional and significant unit of speech. We distinguish the simple lexicon: *diplomat*, *diplomatic*, *diplomatist*, *diplomatically*, *diplo* (as an abbreviation by apocope) and the complex one which contains several words in the process of integration or already integrated: *panda diplomacy*, *white diplomacy*, *macro merkelian diplomacy*. The complex lexicon is a fixed sequence: *correspondence*, *diplomatic bag*, *complications*, *diplomatic incidents*, *diplomatic mission*. Later Bernard Pottier had proposed that the traditional distinction of parts of discourse should take the lexis as the basic unit and no longer the word. Indeed, the syntactic behavior of *diplomacy behind the scenes*, *conducting a panda-diplomacy*, *passing a diplomatic test* encourages to classify this lexis in the respective grammatical categories: noun, compound noun, verb.

The second notion of this article is the lexicography of contemporary diplomacy.

With the unprecedented development of technical means of communication and information, which save time, enlarge spaces, multiply interactions, diplomacy in the broad sense is more than ever an instrument of influence, improvement, things", especially in the construction of peace and through global or regional processes of negotiation. In short, there is probably a need for an instrument / lexicographic instruments in this important area of international life.

What is the state of diplomatic lexicography right now? What sources are we still lacking, because the contemporary reader needs to quickly acquire many general and specialized terms that are part of the so-called status quo? (jargon) *community diplomacy*, but also familiar and popular media terms.

Keywords: *lexicon*, *diplomatic speech*, *diplomatic lexicography*, *diplomatic connotation*, *diplomatic maxim*, *diplomatic phraseology*.

Introducere

Ideea de a scrie acest articol s-a născut nu în urma lecturării unor cercetări lingvistice recent apărute, [2, 6, 9, 10], ea a germinat după o alarmă bătută de președintele Franței Emmanuel Macron „*Niciodată Europa nu s-a aflat într-un pericol mai mare decât acum*” (04.03.2019). Acest text al președintelui are câte o variantă în cele 22 de limbi oficiale ale statelor membre ale Uniunii Europene (UE). În textul intitulat „*Pentru o renaștere Europeană*” domnul Macron face un apel la reforma fundamentală al spațiului comunitar (Timpul din 08.03.2019, p.16; Timpul din 15.03.2019, p.7). El propune mai multe schimbări cu caracter epocal, printre care:

* **Lexie** s.f. (lingv.). din fr. *lexie*. Unitate funcțională semnificativă a lexicului (cuvânt, locuțiune, expresie etc.) [1, p.1041].

** **Lexicografie** s.f. (lingv.). din fr. *lexicographie*. Disciplină a lingvisticii care stabilește principiile și metodele practice de întocmire a dicționarelor [1, p.1041].

1. A construi împreună o nouă Renaștere în jurul a trei mari noțiuni-ambiiții: **libertatea, protecția și progresul**. Pentru aceasta e necesar de creat o Agenție europeană pentru protejarea democrației.

2. A proteja continentul european:

- a) printr-o politică unică de azil, cu aceleași reguli comune de primire și de refuz;
- b) printr-o poliție de frontieră comună și un oficiu european de azil cu o solidaritate europeană la care să contribuie fiecare țară;
- c) printr-un tratat de apărare și securitate care să definească obligațiile indispensabile ale fiecărui membru în acord cu NATO și cu aliații europeni;
- d) prin interzicerea finanțării partidelor politice, asigurarea alegerilor corecte, fără atacuri de natură cibernetică și falsificări de știri. În total au fost făcute zece propuneri de ordin cardinal.

După ce am parcurs atent această adresare-alarmă, am înțeles că toate schimbările și deplasările de accente vor duce inevitabil la o dinamică lingvistică nouă (verbală și scrisă), la evoluția vocabularului diplomatic, la înnoiri de ordin lexicografic. Chiar înșiși termenii-cheie ca *discurs diplomatic, statistică diplomatică, lexic și frazeologie diplomatică, diplomație din interior/exterior, eroare diplomatică, diplomație modernă, discursivitate diplomatică, semiotica discursului diplomatic* etc. vor fi volens nolens revizuiți, reinterpretati și redecodați în plan semantico-conceptual. Neologismele lexicale și semantice ale discursurilor diplomatice vor fi și ele, probabil, clasificate și reinterpretate conform noilor realități și evoluții epocale.

Cuvintele așa-zise *istorice* (din istoria diplomatică), *arhaismele* din domeniul diplomatic nu vor fi excluse, din contra, ele vor apărea în contexte noi în care acești termeni sunt reactualizați și reformulați.

În urma restructurărilor cardinale în UE, diplomația europeană, precum și cea internațională va trece și ea prin grila restructurărilor atât politice, economice, cât și lingvistice. Discursul diplomatic de ieri își va schimba și el stilistica, prin modernizarea altor retorică mai noi, mai actuale, mai progresiste.

1. *Lexicul și stilistica discursului diplomatic*

Mijloacele tehnice de comunicare și de informatică/informatizare cunosc azi un ritm vertiginos de dezvoltare, ariile în care aceste mijloace sunt actualizate se măresc și se multiplică, iar interacțiunile acestora iau proporții din ce în ce mai mari; *diplomaticul/diplomația/diplomatizarea* în sensul larg al cuvântului devine un instrument indispensabil de influență și de ameliorare „a lucrurilor și faptelor”, fie că să discute procesele mondiale ori regionale actuale prin negociere. De aici și apare această întrebare firească pentru lingviști: la ora actuală, care este starea reală a lexicografiei diplomatice în acest domeniu? Care sunt adevăratele instrumente lexicografice care ne lipsec temporar pentru a nu comite erori în descifrarea evenimentelor, căci diplomatul debutant contemporan are nevoie de a decoda urgent prin actualizarea unui număr mare de termeni specifici generali și specializați, fără care nu putem miza că „total decurge diplomatic” din toate punctele de vedere, inclusiv al celui diplomatic. Constanze Villar la acest capitol scrie:

«La plupart des dictionnaires français de référence ne semblent pas vraiment s'intéresser à l'objet diplomatique. Leurs index n'y renvoient pas de tout ou de façon éparse, voire allusive, surtout à travers des événements ponctuels pris dans l'histoire diplomatique contemporaine. Ainsi le dictionnaire spécialisé de Pascal Boniface ne lui consacre aucun article spécifique et son index de près de mille références en omet le terme même» [2, p.22].

Se știe că substanța discursului diplomatic o constituie întâi de toate coerența și consistența diplomatică ale acestuia, urmată de formule riguroase ale discursului: arta și capacitatea stilistică „de a convinge” cu orice preț. Deja Homer, spre exemplu, compara alura și stilistica a doi soli, Menelas și Ulysse, care venit-au în a negocia eliberarea Elenei [apud 2, p.22]. Menelas se exprima într-o manieră „fluidă, lucidă și concisă”, pe când Ulysse utiliza formule și cuvinte care semănau mai mult „a fulgi de zăpadă, care cădeau haotic și imprevizibil” [apud 2, p.113].

Opțiunea noastră pentru discursul diplomatic nu este fortuită, dimpotrivă ea este determinată de situația la zi a diplomației contemporane care azi cunoaște o dublă evoluție:

- *diplomație constructivă și reflexivă* (rediscutare și realizare a conceptelor și ale postulatelor fundamentale);
- *diplomație extensivă* (lărgirea domeniilor referențiale) și *intensivă* (aprofundarea sistemică a fiecărui spațiu diplomatic).

Dacă azi noi putem afirma fără reticență că există o lexie diplomatică *stricto modo*, apoi indispensabil că putem admite în modul cel mai explicit prezența stilisticii diplomatice, care în diferite țări ale Europei a apărut

și s-a dezvoltat conform itinerarului diplomatic caracteristic pentru fiecare țară aparte. În Franța, *diplomaticul* are un parcurs onorabil și o istorie aparte. E destul aici să menționăm lucrarea lui Jan Hotman *De la Charge et dignité de l'ambassadeur* (Düsseldorf), Bernard Badius, 1613 (ed. III-a; prima ediție a lucrării datează cu anul 1603), în care găsim judecăți de valoare pentru a exploata „în stil diplomatic”:

„*Son parler* (du diplomate de l'ambassadeur – I.M.) sera grave, bref et signifiant, sans y employer beaucoup d'allégations, comme feroit un maistre es arts: ou de mots recherchez et hors d'usage, comme j'en au ven faillir plusieurs par affectation (p.28)”.

Azi nu poți obține rigori în nicio diplomație, fie în cea constructivă ori în cea extensivă, fără a avea și a exploata stilul, stilistica diplomatică în toată plenitudinea sa terminologică:

„*Le message... s'exprime volontiers dans un certain langage, dit diplomatique, caractérise par une expression nuancée, exempt d'enfluré et de pathos et visant à la précision*” (Yves Delahaye, *L'Europe sous les mots. Les texte et la déchirure*. Paris: Payot, 1979, p.200).

2. Spațiile lexicografice și diplomația

Vom enumera aici doar cele mai importante spații lexicografice care sunt direct legate de ramurile și compartimentele diplomației și discursului diplomatic ca să ne convingem că și lexia și diplomația au nevoie de o lexicografie modernă a terminologiei diplomatice.

1. Apariția și conținutul termenilor *diplomația* și *discursul diplomatic*;
2. Istoria diplomației;
3. Formele active ale diplomației;
4. Funcțiile principale și secundare ale diplomației;
5. Metodele și mecanismele diplomației;
6. Particularitățile și principiile fundamentale ale diplomației;
7. Compartimentele diplomației:
 - diplomația publică;
 - diplomația „populară”;
 - diplomația spațiului politic *stricto modo*;
 - diplomația economică (diplomația dolarului, a monedei euro);
 - diplomația cifrelor/statisticilor;
 - diplomația pacificării (умиротворения);

Este evident că sfera noțiunii de *diplomație* capătă astfel contururi noi și îmbogățește conținutul, inclusiv cel lexicografic.

În scopul de a înlesni însușirea noțiunilor și obținerea informațiilor care să permită orientarea corectă în diferite domenii de activitate diplomatică, apar pretutindeni lucrări de sinteză și referință. Consultarea lor cu un consum redus de timp oferă tuturor celor interesați posibilitatea de a acumula bagajul necesar de cunoștințe, corespunzător exigențelor civilizației și culturii contemporane. Printre asemenea lucrări, un loc însemnat revine și dicționarelor diplomatice.

Activitatea externă a statelor mici și mari, dezvoltate și în curs de dezvoltare, devine tot mai complexă. Formele de cooperare dintre state s-au multiplicat și s-au diversificat. Domeniile în care această cooperare se desfășoară la ora actuală sporesc.

În epoca sec. XXI, activitatea diplomatică și-a lărgit considerabil cadrul. La domeniul politic, și el tot mai dezvoltat și diversificat, se adaugă cooperarea economică, tehnico-științifică, culturală, civilizațională etc. Pe lângă negocierile bi-, trilaterale, și ele tot mai intense, capătă o amploare crescândă negocierile multilaterale în cadrul conferințelor și mai ales al organizațiilor internaționale permanente. E destul aici să ne referim la un exemplu major – UE (Uniunea Europeană) în toată amploarea și complexitatea ei. Lexicografia românească nu a rămas inertă și azi avem la îndemână *Dicționarul explicativ trilingv al Uniunii Europene* [3, p.803].

Desigur că această sursă lexicografică nu este un dicționar diplomatic *stricto modo*, ea este întâi de toate o sursă de explicare a termenilor direct legați de *politici publice și integrare europeană*, începând cu *abținere constructivă (abținere pozitivă) – constructive abstention (positive abstention) – abstention constructive (abstention positive)* și terminând cu *Ziua Europei, Zona euro și Zonă de liber schimb*. Diplomatul contemporan, care pregătește un discurs diplomatic despre importanța *statului asociat (associated state; État associé)* ori despre *mișcarea europeană (European Movement; Mouvement Européen)* nu-l va putea evita și-l va „exploata” plenar.

Din cele expuse mai sus rezultă necesitatea familiarizării cu noțiunile de ordin diplomatic vizând relațiile internaționale, de largă circulație în presă, în informațiile electronice, în luările de cuvânt ale oamenilor de stat etc. Vom auzi replici de ordinul „Doar avem dicționare enciclopedice, dicționare explicative voluminoase, la ce bun și aceste noi surse?” Răspunsul nostru este scurt și clar: „Un dicționar de termeni diplomatici își merită existența sa”. Și dacă acesta este unul tri- ori quadrilingv, meritul lui devine incontestabil. Pentru a convinge consumatorul sceptic, vă propunem să căutați și să găsiți în cel mai mare și diversificat Dicționar al limbii franceze, sec. XIX-XX – *Trésor de la langue française, XIX-ème – XX-ème siècles*, următorii termeni: *comunitatea europeană (Communauté économique européenne (CEE))*, *interguvernamentalism (intergouvernementalisme)*, *regiuni ultraperiferice (régions ultrapériphériques)*.

Numărul acestor termeni, încă pe a locuri cu iz neologic, este impunător. Ei sunt nu doar în uzul diplomatic, dar și în orbita publicațiilor de presă „activă”.

În lexicografia românească menționăm *Dicționarul diplomatic* apărut între cele două războaie sub egida Academiei diplomatice de la Paris și la care a colaborat cunoscutul om politic și diplomat român Nicolae Titulescu (1882-1941). Urmează după acesta *Micul dicționar diplomatic român* [4, p.318], care constituie o primă încercare de lexicografiere a termenilor românești din perioada extraideologizată a României (epoca Ceaușescu). Proporțiile sale reduse motivează ceea ce numim azi „o primă încercare”.

Cu tot cadrul său restrâns, *Micul dicționar diplomatic român* a reușit să îmbrățișeze aspecte destul de variate pe acele timpuri ale relațiilor internaționale, fixând și explicând termeni din domeniul relațiilor și dreptului internațional al practicii diplomatice, precum și din istoria diplomației Țării Românești.

Azi această sursă lexicografică este mai degrabă o raritate pentru lexicografi, o carte pentru cei care studiază istoriografia politică externă a României socialiste de altădată. În acest sens, dicționarul și-a îndeplinit scopurile sale. În această sursă puteți găsi definiții devenite azi arhaice, dar foarte scumpe istoriografiei diplomatice românești: *Bogdan-serai, caftan, grămătic, joimir, lipcani ...*

Din multiplele trăsături pe care îl are un dicționar de termeni politici, administrativi, diplomatici, etc. este fixarea termenilor cu grad mai mare de uzură, care cu timpul și-au pierdut statutul strict diplomatic, fixarea termenilor din istoria diplomației țării, cuvinte devenite azi ori istorice, ori arhaice și, bineînțeles, înregistrarea termenilor lexicali cu caracter neologic, care cunosc o parte mai restrânsă a uzului. În cele ce urmează vom aduce doar câteva exemple din istoria veche a diplomației, care nu pot fi evitate chiar și în sursele noi lexicografice. Motivele de a „nu da uitării” unii termeni sunt mai multe, dar unul dintre ele este foarte important.

3. Ce înseamnă o sursă lexicografică din domeniul diplomatic

Un dicționar de termeni diplomatici nu poate fi constituit doar din termenii noi, din perioada modernă diplomatică. Acesta va conține în mod obligatoriu și termenii de „ieri”, care la timpul lor au avut o ocurență de invidiat. Iată de ce vom întâlni și întâlnim și azi termeni de felul: *abținere, azil* cu semnificațiile modernizate și actualizate, *bairamlâc* – impozit suplimentar, în bani și în natură, impus țărilor române în sec. al XVII-lea și la începutul sec. al XX-lea, în scopul cumpărării de daruri pentru sultan și pentru marii dregători ai Porții cu prilejul sărbătorii religioase musulmane numite bairam [4, p.42].

Termenul azi est utilizat în sens metaforic cu o nuanță conotativă depreciativă. Pentru comparație dăm alături explicația termenului din DEXI: s.m. (*în trecut*). Dar oferit sultanului (și altor demnitari turci) cu prilejul bairamului musulman. Prin formula „*în trecut*” suntem obligați să percepem termenul ca arhaism.

A se vedea și alți termeni, ca:

Bei n.m. (titlu nobiliar în țările Orientului Apropiat);

Beilerbei n.m.: (gubernator general al unei provincii turcești);

În presa din R. Moldova am întâlnit contextul: Vlad Plahotniuc acest *beilerbei* de Nisporeni (adică, persoană cu rang și cu influență în regiune); conotația orientală se întrevade ușor.

Beilic n.m.: (unul din cele trei birouri principale ale cancelariei otomane condus de un beilikci);

Bogdan-serai n.m.: denumire dată palatului din Constantinopol, unde își avea sediul capuchehaia Moldovei.

Capuchehaie n.f.: reprezentant sau agent diplomatic al țărilor române pe lângă Poartă, începând cu a doua jumătate a sec. al XVI-lea.

Carantină diplomatică n.f.: procedură prevăzută pentru călătorii care trec frontiera de stat și provin dintr-o țară unde s-a ivit o boală epidemică. Carantina așa-zisă diplomatică au trecut-o și cei doi piloți moldoveni care

au fost capturați de talibanii din Afganistan și care au fost eliberați după lungi tratative diplomatice internaționale.

Carantina se aplică, în anumite cazuri, și animalelor, precum și plantelor pentru a împiedica pătrunderea dăunătorilor de pe un teritoriu pe altul.

Termenul este utilizat metaforic. Am întâlnit următorul context: „După fiecare vizită a lui Igor Dodon la Moscova lui Putin n-ar fi rău ca la sosire să fie supus carantinei”. Evident că în contextul dat nu e vorba de o carantină de boală, ci de una ideologică.

Cucă n.f.: căciulă de o formă specială împodobită cu pene de struț, pe care domnul o primea de la sultan cu prilejul înscăunării. Cuca era purtată și de căpeteniile turcești. Cuvântul azi este utilizat în plan metaforic pentru a numi orice fel de coroană pusă pe capul acestuia cu prilejul înscăunării ori al unui ritual oficial.

Numărul acestor lexeme cu iz istoric sau arhaic nu este chiar atât de mic cum ar părea la prima vedere. Mai jos prezentăm în mod sporadic și fără niciun comentariu următoarele unități care eventual își pot ocupa un loc în sursa lexicografică.

Dări cu sinonimul *haraci* sau *bir împărătesc*;

Diac n.m. cu sinonimul *grămătic*, secretar, logofăt în Țara Românească, sec.XV-XVIII;

Disagio n. – diferență, în minus, a cursului valutar al unei monede;

Divan n. – *divan-efendi*, *divanurile ad-hoc*;

Dragoman n.m. – tâlmaci la Poarta Otomană. (Tâlmacii politici ai lui Igor Dodon nu au măcar un stil elementar de didactică diplomatică...);

Fanar n.m. – cartier din Constantinopol;

Hatișerif n.m. – denumire dată unui document important provenit din cancelaria Porții Otomane;

Havalele n.f. pl. – ordine a Porții Otomane;

Hazna-agasi n.m. – trimis al Porții Otomane pentru încasarea tributului anual;

Hiukmfermani n.m. – decret de numire scris cu litere de aur;

Joimir n.m. – în Evul Mediu, soldat mercenar în oștile țărilor române, de obicei cazac sau polon. *Joimiri* au fost numiți în presă cazacii veniți în Transnistria în vremea conflictului din 1992;

Kara-Bogdan – nume pe care îl dădeau turcii Moldovei;

Kara-Iflak – nume pe care îl dădeau turcii Țării Românești.

Idealul la care poate pretinde lexicografia ca știință este ca aceasta să aibă de afacere cu monotermini, toți monosemantici și monotematici. Un cuvânt, o semnificație, un obiect, o noțiune de tipul: *alianță*, *alternat*, *ambasadă*, *coaliciție*, *mixiune*, *naturalizare*, *europenizare*, *aderare*, *funcționalism*.

Este de asemenea suportabil și nu trezește suspiciuni nici termenul alcătuit din două lexeme, unde unul din ei are funcție de cheie: *acțiune comună* (joint action, action commune), *metodă interguvernamentală* (intergovernmental method, méthode intergouvernementale). Numărul acestor lexeme este situat pe primul loc – 55%. Urmează termenii care au structura N+Adj+N fără prepoziție ori alt agent de legătură: *politica diplomatică comună*; *politica agricolă comună (PAC)*; *common agricultural policy (PAC)*; *politique agricole commune (PAC)*; *politica comercială comuna (PCC)*; *common commercial policy (CCP)*; *politique commerciale commune (PCC)*. Această structură se situează pe locul al treilea și după formă și după ocurențe.

Urmează termenii formați din trei lexeme plus o prepoziție de tipul N+Adj+Pr+N: *metodă deschisă de coordonare (open method of co-ordination (OMC))*; *méthode ouverte de coordination (MOC)*; *mecanismul ratelor de schimb (Exchange rate mechanism; mécanisme de taux d'échange)*; *politica comună de imigrație (common immigration policy; politique commune d'immigration)*.

Termenii cu o structură complexă ocupă un loc minim în topul celorlalte structuri; de obicei, aceștia au și *Agenția Europeană pentru Gestionarea Cooperării Operative la frontierele Externe (FRONTEX)*; *Agenția Europeană pentru Securitate și Sănătate la locul de Muncă (EU-OSHA)*; *Agenția Europeană pentru Securitatea Rețelelor și a Informației (ENISA)*; *Agenția Executivă a Consiliului European pentru Cercetare (AECEC)*.

99% din termenii simpli și cei compuși după structură sunt denotativi, neutri și nu poartă nicio umbră de valoare expresivă, ceea ce R. Barthes numea „*le degré zéro de l'écriture*”. Însă, avem și excepție de tipul *panda-diplomație*, *diplomația-panda*.

Cel mai conotativ neologism pe care l-am fixat în procesul decodării lexicografice ni s-a părut *panda-diplomație* și iată de ce:

Ce au comun următoarele personalități politice ca Nichita Hrușciov (1894-1971), Richard Nixon (1913-1994), Georges Pompidou (1911-1974), Kim Ir Sen (1912-1994) și Helmut Schmidt (n.1918)? Toți cândva în activitatea lor de personalități de stat au primit cadou câte un urs (ursuleț) panda. În grădinile zoo din Moscova, Washington, Paris, Coreea de Nord, Berlin acești urși, care azi se întâlnesc doar în China, au devenit favoriții publicului vizitator. Practica de a folosi imaginea pacifistă a acestor ursuleți (amatori frenetici de bambus) în viața politică a dat naștere termenului *panda-diplomație* întâlnit și sub forma *diplomația-panda*.

Deși discursurile diplomatice își schimbă și structura, și forma de la o epocă la alta, acestea nu sunt lipsite de valori conotative. Ar fi greșit să credem că asemenea discursuri au nivelul zero al scriiturii. Termenii, însă, incluși în discurs, sunt denotativi, excepție făcând *diplomatie de cuisine*, *ballet diplomatique*. Dans un discours diplomatique à l'échelle internationale ces créations individuelles pèsent de tout leur poids [3, p.10-11].

Concluzii

Ultima carte a lui Umberto Eco (1932-2016) se numește *Cronache di una società liquida* în traducere românească de Oana Sălișteanu și Maria Boghiu *Cronicile unei societăți lichide* (Iași: Polirom, 2016. 365 p.) și ar părea că a fost ticluită de acest autor anume pentru lexicografi, pentru cei care, în pofida crizelor de tot felul, inclusiv celor diplomatice, sunt nevoiți să producă dicționare.

„Criza ideologiilor, criza partidelor, individualism excesiv – așa arată societatea în care trăim. O societate lichidă, unde nu e deloc ușor să-ți găsești reperele. O societate cu multe măști: măștile politicii („măștile diplomației”, adăugăm noi – *IM.*), obsesia mediatică a vizibilității pe care o avem (aproape) cu toții, dependența de telefoane mobile, proastă-creștere... O societate dominată de confuzie, de detașare și de fluxuri de cuvinte care nu sunt decât locuri comune” – așa a zis acest mare pragmatic al gândirii filosofice, filologice și semiotice cu numele de Umberto Eco.

Prin comunicarea noastră am dorit să continuăm acest portret al societății actuale în care *diplomaticul*, *diplomația*, *limbajul* și *vocabularul diplomatic* au menirea de a face ca raționalismul să prevaleze asupra nonsensului cu efecte benefice și cu consecințe tămăduitoare.

Jacques de Goff, semnatul *Cuvântului Înainte* la cartea lui Umberto Eco *În Căutarea limbii perfecte* [5, p.304] scria chiar din primele rânduri: „Europa se construiește. Iată o mare speranță, care se va înfăptui numai dacă se va ține seama de istorie: o Europă fără istorie ar fi orfană și nenonorțită” (p.5). Ne permitem să adăugăm că azi, o Europă fără diplomație, fără acest imens mecanism, care poate schimba lumea și a o face mai bună, mai deschisă, mai democratică, practic este imposibil să obții progrese reale. În acest context al politicii externe se înscriu articole noi privitor la *securitatea europeană* și cea *internațională*. Crearea unui sistem modern de securitate reală în Europa și în lume este calea spre statornicie, spre destindere, spre înțelegere și cooperare între toate statele continentului european. Exemplul UE ne confirmă necesitatea de revizuire, redactare și reînțelegere a multor termeni diplomațici, nemaivorbind de termenii absolut noi care apar în acest domeniu.

Pe lângă articolele consacrate organizațiilor internaționale deosebit de importante ca ONU, OTAN/NATO, Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR) și câte alte instituții noi specializate, prezintă interes vital abrevierile acestora și ele trebuie să-și ocupe locul bine definit în sursele lexicografice revăzute și renovate.

Ambiția noastră este de a aduce elemente de răspuns la marea întrebare ce stă în fața lexicografiei moderne: Este posibil oare azi să „construim” un dicționar de termeni diplomațici demn de anvergura secolului XXI, pentru ca mai ușor și mai plauzibil să putem răspunde fără echivocul diplomatic de ieri la întrebările: *Cine suntem? De unde venim? Încotro ne ducem?*

Referințe:

1. DEXI: *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*. Chișinău: ARC-GUNIVAS, 2007. ISBN 978-9975-61-155-8 (ARC), ISBN 978-9975-908-04-7 (GUNIVAS)
2. VILLAR, C. *Le discours diplomatique*. Paris: L'Harmattan, 2016. ISBN 2-296-01066-0
3. *Dicționar explicativ trilingv al Uniunii Europene / Trilingual Dictionary of the European Union / Dictionnaire explicatif trilingue de l'Union Européenne* Jordan, Gheorghe și Bărbulescu, Daniela Răpan. Iași: Polirom, 2009. ISBN 978-973-46-0845-4
4. MDTR: *Mic dicționar de termeni român*. Alexandrescu C., Bărbulescu O., Fotino N. și Iosipescu A. București: Editura politică, 1967.
5. ECO, U. *În căutarea limbii perfecte / Traducere din italiană de Dragoș Cojocaru*. Iași: Polirom, 2002. ISBN 973-683-782-3

6. IRINESCU, T. *Semantica discursului juridic: Normă și Abatere*. Iași: Casa Editorială Demiurg, 2007. ISBN 978-973-152-023-0
7. MANOLI, I. *Dictionnaire des termes stylistiques et poétiques*. Chișinău: Epigraf, 2012. ISBN 978-9975-109-93-2
8. ȚĂU, N. *Diplomație în culise*. București: Editura Enciclopedică, 2002. ISBN 973-45-0406-1; ISBN 9975-78-196-9
9. ECO, U. *Cronicile unei societăți lichide / Trad. în rom. de Sălișteanu Oana și Boghiu Maria*. Iași: Polirom, 2016. ISBN 978-973-46-6063-6
10. ZAFIU, R. *Limbaj și politică*. București: Editura Universității din București, 2007. ISBN 978-973-737

Date despre autor:

Ion MANOLI, doctor habilitat, profesor universitar, Universitatea Liberă Internațională din Moldova.

ORCID: 000-0002-3740-6616

Prezentat la 15.08.2019